

12. 9. 2002

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

CESE neboli postoupení pohledávky

V římském právu zprvu personální změna na jedné či druhé straně obligačního vztahu nebyla možná – jediné řešení bylo v novaci nebo sukcesi. Následný vývoj umožnil zavést do soukromého práva institut postoupení pohledávky – cese (cessio) – jako možnost zachování obligace při změně osoby věřitele.

V římském právu zprvu personální změna na jedné či druhé straně obligačního vztahu nebyla možná – jediné řešení bylo v novaci nebo sukcesi. Následný vývoj umožnil zavést do soukromého práva institut postoupení pohledávky – cese (cessio) – jako možnost zachování obligace při změně osoby věřitele.

Podstatou cese je, že se závazek mění v osobě věřitele tak, že dosavadní věřitel uděluje ze své vůle věřiteli nově nastupujícímu na jeho místo oprávnění vymáhat dosavadní cedentovu pohledávku od účinnosti postupu jako jeho vlastní pohledávku, tedy jeho jménem a k jeho prospěchu a cesionář s tím souhlasí. Postup pohledávky se děje písemnou smlouvou uzavíranou mezi postupitelem a postupníkem. Fakt, že k postoupení pohledávky došlo, se dlužníkovi pouze notifikuje.

Výše uvedené vymezení se týká, jak vyplývá z úpravy § 524 občanského zákoníku (dále je ObčZ), jen postoupení pohledávky označované jako dobrovolné. Z úpravy §524 a násl. ObčZ se vymykají dvě skupiny případů: ke změně v osobě oprávněné z pohledávky dochází ze zákona; k přechodu pohledávky na nového věřitele dochází v důsledku soudního nebo jiného rozhodnutí. Zvláštním případem je převod pohledávky dražbou.

Ust. § 524 a násl. ObčZ upravují pouze dobrovolnou cesi, tedy postoupení pohledávky, ke kterému dochází smlouvou. Dobrovolnost postoupení se opírá o vůli a smluvní konsens postupitele a postupníka; vůle dlužníka je lhostejná. Podmínkou platnosti postupní smlouvy je její písemná forma.

Předmětem postupu je pohledávka ve smyslu § 488, tj. právo věřitele na plnění od dlužníka. Jedná se o změnu závazku v osobě oprávněné strany. Postoupit však lze jen takovou pohledávku, která může být vymáhána před soudem, resp. postižena výkonem rozhodnutí. Předmětem postupu může být tedy jen pohledávka, jejíž povaha nevyklučuje soudní ani exekuční vydobytí.

Postupník přijímá cesi na dosavadní obligaci účast jen v tom rozsahu, v jakém se postoupení uskutečnilo a v jakém se mohlo uskutečnit.

Způsobitým předmětem postoupení může být jen pohledávka, která je převoditelná, která postupiteli vlastnický náleží a není speciálním zákonným zákazem z cedování vyloučena (§525 ObčZ). Z toho plyne, že nelze cedovat pohledávku mezitím již zaniklou (např. splněním, kompenzací apod.). Předmětem postupu nemusí být jen splatná pohledávka, ale lze postoupit i pohledávku, která v okamžiku uzavření postupní smlouvy sice existuje, ale ještě nedospěla. Podobně lze postoupit i pohledávku podmíněnou. Cedovat lze také tu pohledávku, která ještě nevznikla a má vzniknout teprve v budoucnu. Podmínka však je, že se musí jednat o pohledávku, kterou lze určit alespoň co do právního důvodu jejího vzniku a co do osoby dlužníka. Obtíže vznikají při cesích označovaných jako generální nebo globální, kdy se pohledávky převádí jako celek.

Z pohledu právních účinků cese nabývá cesionář v důsledku postoupení pohledávku do svého

majetku derivativním způsobem. Pohledávka přechází z cedenta na cesionáře v tom stavu, v jakém s ní postupitel v okamžiku účinnosti smlouvy sám disponoval. V důsledku toho přechází na postupníka jak sama vlastní pohledávka, tak i její příslušenství, zejména tedy úroky a úroky z prodlení, stejně tak i eventuální náklady spojené s uplatněním pohledávky, pokud cedentovi mezitím vznikly. Na cesionáře může přejít i povinnost strpět případné uplatnění námitek, které postoupenému dlužníku svědčily proti původnímu věřiteli. Postupitel je povinen předat postupníkovi všechny doklady a poskytnout mu potřebné informace vztahující se k cedované pohledávce.

Ustanovení § 525 ObčZ určuje, které pohledávky nelze platně postoupit. Podle kogentního odst. 1 se jedná o pohledávky: které zaniknou nejpozději smrtí věřitele, nebo jejichž obsah by se záměnou věřitele změnil, nebo nepostižitelné výkonem rozhodnutí. Vedle toho může být postup určitých pohledávek zakázán rovněž speciálními předpisy.

Druhý odstavec § 525 ObčZ zdůraňuje, že také dohoda věřitele a dlužníka může vyloučit možnost postoupení určité pohledávky.

Zakázáno je postoupit pohledávku, která zaniká nejpozději smrtí zůstavitele. Tím je myšleno, že nelze cedovat ty pohledávky, které jsou svou existencí vázány výlučně na osobu věřitele, a které tedy jeho smrtí zanikají (§ 579 odst.2 - právo na bolestné a právo na náhradu za ztížení společenského uplatnění). Dalším případem, kdy je plnění omezeno jen na osobu věřitele - nárok na zadostiučinění podle § 13 ObčZ zaniká smrtí oprávněného. Smrtí zaniká i právo na výživné.

Zákaz cese se týká pohledávek, jejichž obsah by se záměnou věřitele změnil - např. má být plněno určitému věřiteli; jde o pohledávky, které vznikají z rodinného poměru nebo z poměru osob blízkých (§116 ObčZ).

Na pohledávky vyloučené z exekuce a domáhání u soudu dopadá zákaz jejich cedování rovněž.

Zákon může zamezit cedování určitých pohledávek také zvláštním zákazem ve speciálním ustanovení - např. § 604 ObčZ zakazující převést na jiného předkupní právo nebo § 844 ObčZ, kde je zakázán postup práva na důchod apod.

Ustanovení § 526 ObčZ řeší důsledky faktu, že k cesi pohledávky dochází postupní smlouvou uzavřenou mezi postupitelem a postupníkem, zatímco debitor cessus pravidelně stojí mimo hru a samotné uzavření smlouvy mezi jinými osobami se postoupeného dlužníka přímo týkat nemůže, a nemůže mít tudíž vůči němu ani právní účinky.

K notifikaci dlužníka, že k postoupení pohledávky došlo je povinen postupitel. Součástí řádného plnění postupitele vůči postupníkovi je zajistit, aby změně v osobě věřitele odpovídal také občanskoprávní vztah dlužníka k novému věřiteli.

Ustanovení § 526 ObčZ nevylučuje, aby fakt nastalé cese notifikovat postoupenému dlužníkovi také postupník. Je však nutné, aby postupník dlužníkovi prokázal, že je legitimován k přijetí jeho plnění.

Forma ani obsah notifikace upraveny nejsou. Jedná se o jednostranný právní úkon. Z toho plyne nutnost naplnit náležitosti právních úkonů, jak je stanoví § 34 a násl. ObčZ. Původní nebo nový věřitel musí dlužníkovi oznámit především určitým a srozumitelným způsobem, že pohledávka byla postoupena a komu. Forma oznámení předepsána není, ale je vhodné trvat na její písemnosti. Postupitel má dlužníka notifikovat bez zbytečného odkladu poté, co pohledávku cedoval. Neučiní-li tak, může postupníkovi odpovídat i za škody tím případně způsobené.

Nenotifikovaný dlužník se může závazku zprostit plněním postupiteli, třebaže již není majitelem předmětné pohledávky, nemůže přijetí plnění odmítnout, protože jinak by způsobil prodlení na věřitelské straně závazku. Přijetím plnění postupitelem dlužníkova povinnost plnit zaniká a postupitel je vázán vydat to, co od dlužníka získal, bez zbytečného odkladu postupníkovi, jinak by šlo o bezdůvodné obohacení.

Platí zde zásada, že vzájemné ujednání cedenta s cesionářem nesmí zhoršit postavení dlužníka, pokud jde o rozsah jeho práv a povinností – např. by mohl být zbaven možnosti zprostit se svého závazku jiným způsobem, třeba započtením.

Ustanovení § 527 ObčZ řeší vztah postupitele a postupníka pro případy, kdy cedovaná pohledávka do postupníkovu majetku nepřejde, anebo přejde-li jako zcela nebo z části nedobytná, což může být považováno za vadu svého druhu.

Z hlediska právních následků se rozlišuje, zda k cesi došlo úplatně nebo bezúplatně.

S bezúplatnou cesí nespojuje § 527 ObčZ žádné odpovědnostní následky na straně postupitele. Pro určité případy lze s odkazem na § 853 ObčZ uvažovat o analogickém využití úpravy v § 629 ObčZ při darovací smlouvě – určité negativní vlastnosti daru opravňují obdarovaného k vrácení daru.

Byla-li cese úplatná odpovídá postupitel postupníkovi jednak za pravost pohledávky a za to, že tato pohledávka se majetkem postupníka skutečně stane, jednak za její dobytost.

O započtení má § 527 ObčZ zvláštní ustanovení v odst. 1 písm. c). Stanoví se zde, že původní věřitel odpovídá cesionáři rovněž tehdy, jestliže postoupená pohledávka zcela nebo z části zanikla započtením nároku, který měl dlužník vůči postupiteli. Odpovědnost podle § 527 odst.1 ObčZ je zákonná.

Nebude-li postoupená pohledávka dobytá, ručí cedent cesionáři do výše přijaté úplaty spolu s úroky. To je maximální možný rozsah odpovědnosti.

Smluvené ručení postupitele za dobytost cedované pohledávky ale nemůže sanovat případnou postupníkovu pasivitu (např. otálení s jejím soudním vymáháním a vyvolá tak její promlčení apod.).

Zásadě, že pohledávka přechází na cesionáře v tom stavu, v jakém byla ke dni účinnosti postupu, odpovídá § 528 odst. 1 ObčZ, podle něhož při cesi pohledávky kryté zajištěním přechází na postupníka postoupená pohledávka včetně tohoto zajištění.

Vzhledem k tomu, že se ani v případě, kdy jistotu poskytla třetí osoba, právní postavení této třetí osoby nemění, nevyžaduje se k postupní smlouvě její souhlas. Musí jí být oznámeno, že k postupu pohledávky došlo, a zákon tuto povinnost ukládá postupiteli. Nesplnění oznamovací povinnosti nic nemění na dalším trvání zajištění. Nečinnost postupitelovu může vyvážit svou aktivitou postupník.

Neoznámení cese osobám, které postoupenou pohledávku zajistily, opět nemůže jít ani k jejich tíži, ani k tíži dlužníka (§ 526 odst. 1 ObčZ).

Druhý odstavec § 528 ObčZ se týká postupitelovy povinnosti k řádnému převodu postupované pohledávky. Cedent totiž musí cesionáři vydat všechny listiny a další pomůcky vztahující se k postoupené pohledávce a podat mu potřebné informace. Nesplní-li cedent tuto informační povinnost vůči cesionáři, bude odpovídat podle § 420 a násl. ObčZ za škodu z toho případně vzniklou.

První odstavec § 529 ObčZ obsahuje obecnou úpravu a zdůrazňuje již také jinde vyjádřenou zásadu, že i po postoupení pohledávky musí právní postavení dlužníka zůstat nezhoršeno. Zákon dlužníkovi garantuje zachování všech námitek proti postoupené pohledávce, pokud je mohl uplatnit při postoupení, může je uplatňovat i nadále.

Speciálně je řešena možnost uplatnění námítky započtení. Ustanovení § 529 odst. 2 ObčZ stanoví, že postoupený dlužník, byl-li notifikován, může vůči postupníkovi uplatnit kompenzační námitkou své protipohledávky, které měl vůči postupiteli k okamžiku notifikace. Zvýhodnění dlužníka je zároveň vyvažováno současně upravenou ochranou cesionáře, protože zákon dlužníkovi dovoluje kompenzovat vůči postupiteli tyto protipohledávky, jen učiní-li tak bez zbytečného odkladu po notifikaci. Důvodem je, že nového věřitele nelze ponechávat příliš dlouho v nejistotě.

Nenotifikovaný dlužník může vůči postupiteli a proti postoupené pohledávce použít k započtení své protipohledávky, které vůči postupiteli případně má, a to bez zřetele k tomu, zda a kdy postupitel s postupníkem uzavřel postupní smlouvu, protože ta vůči dlužníkovi nabývá účinků až oznámením podle § 526 ObčZ.

Postupník může mít i po převzetí pohledávky rozličné důvody k tomu, aby se postupitel - i přesto, že mu pohledávku již převedl - ujal jejího vymáhání. Ustanovení § 530 ObčZ umožňuje takový postup ve formě nepřímého zastoupení a zakládá se zde aktivní legitimace cedenta k tomu, aby svým jménem vymáhal právo, které mu již nepatří, byť se tak bude dít na účet cesionáře. Základní podmínka dovolenosti takového postupu je v tom, že jej musí cesionář chtít a že v tom smyslu musí cedenta také požádat. Postupitel není povinen této žádosti bez dalšího vyhovět, ledaže by se k tomu smluvně zavázal.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-](#)

[poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)

- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)